Rys krotki proiektu nowego do Procedury cywilnéy; porownanie iego z Francuzką dziś obowięzuiącą, i powody głownych zmian i dodatkow.

Wstęp do Kodexu zawiera ogólne prawidła zasadzone w części na Konstytucyi, i zapewnia nieporuszalność prawomocnych wyroków i pewność ich exekucyi.

CZĘŚĆ PIERWSZA.

Księga I. O Sądach gminnych.

Sądy gminne są ustanowione przez art. 146. Konstytucyi i są Sądami nowemi w celu sądzenia spraw 500. złp. nieprzechodzących. Mogą bydź uważane za wstępuiące w dotychczasowe Sądy wydziałów spornych Sądów Pokoiu.

Rozdział 1. O poiednaniu.

Art. 144 i 145. Konstystucyi postanawiaią Sędziów Pokoiu do iednania spraw wszystkich, z wyięciem tych, które prawo od iednania wyłącza. Jednanie to musi także poprzedzić w sprawach właściwych Sądowi gminnemu. Redakcya Rozdziału tego opiera się na zasadach art. 48. do 58. włącznie procedury Franc.

Proiekt nowy te tylko zawiera zmiany, to iest: wyłącza od iednania sprawy wniesione przeciwko więcéy, iak iednéy osobie, z którychby iedna w inszéy gminie mieszkała. Wyłącza sprawy tyczące się samychże Sędziów Pokoiu. Zamiast pozwu nakazuie Sędziemu, aby wydał stronom rozkaz do stawienia się, co oszczędza koszta. Zakazuie Sędziemu prowadzić dowodów w drodze spornéy zwyczaynych, to iest: odbierać przysięgi i t. p. bo art. 144. konstytucyi nadaie mu tylko obowiązki poiednawcze. Uwalnia strony od kosztów stęplowych i ogranicza ie na opłacie tylko gr. 10. Każe przybrać assyssencyą osoby wiarogodnéy do podpisania układu ieśli strona pisać nie umie. Dozwala Sędziemu protokół poiednawczy opatrzyć nakazem exekucyinym, co

przyśpiesza iego exekucyą bez udawania się do innego Sądu. Nakoniec, nie każe spisywać protokółu w przypadku niestawienia się strony lub niepoiednania i skraca postępowanie przez nakaz wydania prostego zaświadczenia.

Rozdział II. O pozwie.

Redakcya iego wchodzi w mieysce art. 1. aż do 7. włącznie Proc. Fr. Zmiany obeymuie następuiące: to iest, przeznacza Sądowi temu do sądzenia sprawy 500. złp. nieprzechodzące, a to stósownie do art. 146. konstytucyi, oraz sprawy possesoryine wypływaiące z nieruchomości nie należących do hypoteki ziemskiéy, co zbliża drogę sprawiedliwości uboższym mieszkańcom. Wyłącza z pod tego Sądu sprawy tyczące się własności publicznych i sprawy tyczące się samychże Sędziów gminnych, które poddaie właściwym Sądom ziemskim. Skraca postępowanie i koszt w zapozwaniu, dozwala ustnéy nawet skargi i rosprawy. Pozwala każdéy gminie mieć Woźnego do wszelakich wręczań. Postanawia pewne termina w zapozwaniu strony przeciwnéy, w miarę odległości iéy zamieszkania, i oddala trudności doświadczane dziś w rachubie mil (myryametrów). Zabezpiecza strony niewiadome z zamieszkania lub za granicą mieszkaiące, i obiaśnia w iakich przypadkach mogą bydź do Sądu pozwane.

Rozdział III. O audyencyach Sądu gminnego.

Redakcya iego zastósowana iest do art. 8. aż do 18. włącznie Procedury Francuzkiéy. Zmienia i dodaie niektóre tylko przepisy, to iest: zakazuie sądzić w dni świąt, wyiąwszy przypadki nagłe. Uwalnia strony od assystencyi obrońców, dozwala skargi i obrony ustnéy. Nakazuie Sądowi spisać krótki protokół względem wniosków stron. Uwalnia od wręczania wyroków naocznych. Skraca appellacyą od wyroków przedstanowczych do dni 15, a zaś od stanowczych do dni 30. W przedmiotach 100. złp. nieprzechodzących, nakazuie wykonanie wyroku pomimo appellacyi i bez kaucyi. Postanawia w Sądzie księgę do zapisywania wyroków, prostuie i skraca ich redakcyą, dozwala stronom żądać skróconego wypisu samego tylko wyroku, z ochronieniem ich od niepotrzebnych kosztów. Nakoniec, wskazuie skrócone postępowanie w wnoszeniu wszelakich excepcyi, oraz skargi wzaiemnéy, interwencyi, w odbieraniu przysiąg, w odstąpieniu od processu, w rachowaniu kosztów, w przyięciu kaucyi, w sądzeniu spraw rachunkowych. Z resztą zabezpiecza obronę stron małoletnich, pozbawionych własnéy woli i t. p.

Rozdział IV. O wyrokach zaocznych i o oppozycyi.

Redakcya iego zgodna iest z art. 19. do 22. włącznie Proc. Franc. następuiące tylko obeymuie zmiany, to iest: nie dozwala wyrokiem zaocznym przysądzać powodowi konkluzyi, ieżeli iéy z przyniesionych

dowodów nie usprawiedliwi; dozwala założyć oppozycyą przeciwko zaocznemu wyrokowi nawet ustnie, oraz skraca drogę i oszczędza w zaniesieniu o to skargi. Każe dowodzić przyczynę niestawienia się na pierwszym terminie i stanowi karę na stronę, która iéy nieusprawiedliwi, co zagradza niepotrzebnéy przewłoce; nie oddala iednak nigdy strony z wniesieniem oppozycyi przeciwko wyrokowi zaocznemu, byleby ią w terminie oznaczonym wniosła. Wskazuie nakoniec skrócone postępowanie w przypadkach, gdy się powód nie stawi, gdy się nie wszyscy pozwani stawią, albo gdyby strona w ciągu sprawy do osądzenia nieprzygotowanéy umarła.

Rozdział V. *O wyrokach w sprawach possessoryinych.*

Redakcya iego zgodna iest z art. 23. do 27. włącznie Pr. Franc. z tą iedynie zmianą: że do Sądu gminnego wprowadzone będą sprawy possessoryine te tylko, które wypływaią z nieruchomości nienależących do hypoteki ziemskiéy.

Rozdział VI. *O wyrokach niestanowczych.*

Redakcya iego zgodna iest z art. 28. do 31. włącznie Proc. Franc. z tą tylko odmianą, że uwalnia strony od zapozywania świadków i biegłych, którzy mieszkaią w mieyscu tém, gdzie Sąd zasiada, a których Sąd sam może kazać przywołać przez Woźnego do wyprowadzenia z nich potrzebnego dowodu, i że stanowi rygór na stronę, któraby nie przywołała świadków lub biegłych mieszkaiących gdzieindziéy przez wręczenie im rozkazu Sądowego do stawienia się na termin oznaczony, z zastrzeżeniem iednak wolności stronie prosić o iego odroczenie.

Rozdział VII. *O przypozwaniu ewiktora.*

Redakcya iego zgodna iest z art. 32. i 33. włącznie Proc. Franc. z tą tylko zmianą, że wolno stronie oświadczyć ustnie przed Sądem potrzebę pozwania ewiktora, i że iest skrócona forma i oszczędzony koszt w zapozwaniu.

Rozdział VIII. *o Wysłuchaniu świadków.*

Redakcya iego iest zgodna z art. 34. aż do 40. włącznie Proc. Fran. i obeymuie zmiany tylko następuiące: to iest, nakazuie aby strona powołuiąca się do dowodu przez świadków, wymieniła zaraz przy wprowadzeniu sprawy ich imiona i mieszkania, aby strona przeciwna zaraz przeciwko świadkom wniosła wyłączenie, ieżeliby iakie miała, aby Sąd zarzuty te natychmiast rozstrzygnął przed przystąpieniem do wysłuchania świadków, daléy stanowi że nie iest wolno żadnéy stronie bydź przytomną przy zeznaniu świadka; że w każdéy sprawie powinien bydź

spisany protokół inkwizycyi; że ieżeli świadkowie pisać i czytać nie umieią, wysłuchanie ich powinno nastąpić w assystencyi osoby wiarogodnéy pisać i czytać umieiącéy, albotéż dwóch pisać nieumieiących. Że po zeznaniu świadka Sąd przywoła strony i przeczyta im iego zeznanie i wezwie ie do dania uwag, czyliby ieszcze świadek nie miał co zeznać; że nakoniec nie przed zeznaniem, ale po zeznaniu świadka przysięga od niego powinna bydź odebrana na to, że powiedział prawdę.

Rozdział IX. O naocznem obeyrzeniu i o czynności przez biegłych.

Redakcya iego zgodna iest z art. 41. aż do 43. włącznie P. F. następuiące tylko obeymuie zmiany, to iest: że strona powołuiąca się do dowodu przez biegłych, powinna ich imiona zaraz wymienić, że strona przeciwna powinna wnieść przeciwko nim wyłączenie natychmiast, gdyby ie wnosić chciała. Że Sąd poowinien rozstrzygnąć zarzuty wyłączenia nim nakaże biegłym przystąpić do swéy czynności. Że ieżeli biegli nie umieią czytać i pisać, powinna bydź przybrana assystencya osób wiaro-godnych, tak iak się powiedziało w poprzedzaiącym rozdziale.

Rozdział X. O wyłączeniu Sędziów.

Redakcya iego zgodna iest z art. 44. do 47. włącznie P. F. z następuiącemi tylko dodatkami, to iest: że ieżeli wyłączany Sędzia zezwoli na wyłączenie siebie, w tenczas mieyscowy, albo naybliżéy mieszkaiący Sędzia zjazdowy przywołany będzie do iego zastąpienia i do osądzenia sprawy bezpłatnie. Że ieżeli Sędzia nie przyimie wyłączenia siebie, w tenczas wolno iest stronie przy założonéy appellacyi od wyroku w głównéy sprawie zapadlego oskarżyć Sędziego, a ieżeli Trybunał appellacyiny skargę tę za gruntowną uzna, w tenczas wolno mu wyznaczyć inny Sąd do osądzenia sprawy i skazać Sędziego na powrócenie stronom szkód i kosztów.

Rozdział XI. O wyznaczeniu Sądu.

Redakcya iego polega na zasadach art. 363 aż do 367 włącznie P. F. i tę tyllo zawiera zmianę, to iest: że instrukcya proźby takiéy odbywa się w mieyscu przed Sądem gminnym i przez sporządzenie w téy mierze protokółu, który powinien sam Sąd przesłać Trybunałowi wyższéy Instancyi za opłatą tylko szczupłego kosztu pocztowego, z oszczędzeniem kosztów daleko większych, któreby stronę dotykały, gdyby się udawać miała sama na mieysce to, gdzie Trybunał wyższéy instancyi zasiada.

Księga II. O postępowaniu w Sądach ziemskich.

Sądy ziemskie podług art. 147 konstytucyi wstępuią w mieysce dotychczasowych Trybunałów cywilnych I. Instancyi do sądzenia spraw przenoszących ilość 500 zł. polsk.

Roz-

Rozdział XII. O poiednaniu.

Proiekt nowy zgodny iest z art. 48 aż do 58. włącznie P. F. zmiany w nim te tylko nastąpiły, które są wyżéy wyszczególnione w rozdziale I, wyiąwszy punkt 5. oprócz zaś tego, termin do stawienia się z pozwu przedłużony iest do dni 8.

Rozdział XIII. O pozwach do Sądu ziemskiego.

Proiekt nowy zgodny iest z art. 59 aż do 74. włącznie P. F. następuiące tylko obeymuie zmiany, to iest: w sprawach tyczących się skarbu i własności publicznych tam tylko, gdzie iest spor (de jure) i gdzie Prokuratorya Jeneralna iest stroną pozwaną, przeznacza za właściwe forum Sąd ziemski Mazowiecki, obowięzuiące zaś dotąd postanowienia Rządodowe, przeznaczaią Sąd tenże bydź właściwym dla wszystkich spraw bez żadnéy różnicy, wyimuie z pod powyższego prawidła i oddaie Sądom mieyscowym wszystkie sprawy własności publicznéy, w których osoby prywatne są stroną pozwaną, wyimuie oraz te, które się tyczą zaległych konkursów, albo wynikaią z exekucyi Sądowéy, lub ze spadków, choćby Prokuratorya była stroną pozwaną, co wszystko postępowanie Sądowe robi dogodnieyszem. Zamiast załączenia przy pozwie kopii dokumentów, każe tylko załączyć onychże summaryusz, zamiast załączenia kopii protokółu niepoiednania, każe tylko w pozwie wyrazić iego datę, co oszczędza niepotrzebne zatrudnienie i koszt. W sprawach instytutów publicznych nakazuie także wręczyć kopiią pozwu ich administratorom, co zabezpiecza ich przyzwoitą obronę. Oznacza z iasnością iakie własności lub dochody uważaią się za gminne; stanowi, że ieżeli pozwany na pierwszym zaraz terminie stawi się w Sądzie, nie iest mu wolno wnosić excepcyi nieważności wręczenia pozwu, co zmnieysza niepotrzebne spory Sądowe. Oznacza przypadki, w których tylko osoby z zamieszkania niewiadome lub za granicą mieszkaiące, pozwanemi bydź mogą. Postanawia termina stałe do stawienia się w Sądzie z pozwu, w miarę odległości zamieszkania i usuwa trudności i niepotrzebne spory, wynikaiące z mozolnéy rachuby mil, i niepewności terminów. Przedłuża termin do roku całego dla pozwanych osób za granicą Europy mieszkaiących. Oznacza dokładnie dzień, od którego zaczyna się rachować termin wyznaczony w pozwie, dozwala woźnemu któregokolwiek Sądu uskuteczniać wręczania tyczące się Sądu ziemskiego, a to wolność może służyć woźnemu każdéy gminy, byleby umiał pisać, i nietrzeba będzie iuż, tak iak dotąd było, udawać się osobno do Sądu o wyznaczenie woźnego do wręczenia, co tylko utrudzało i sprowadzało próżny koszt. Każe nakoniec aby powód opłacił w terminie upływaiącym z pozwu wpis pod upadkiem pozwu, co zagradza nieprzyzwoitości dotąd praktykowanéy, że strona chociaż częstokroć niesłusznie pozwana, musiała cały koszt processu za powoda ponosić, chcąc się od niego uwolnić.

Rozdział XIV. O ustanowieniu obrońcy i wzaiemnych obronach.

Proiekt nowy zgodny iest z art. 75 do 82. włącznie P. F. następuiące tylko obeymuie zmiany, iako to: dla obrony pozwanych niewiadomych z zamieszkania, albo za granicą mieszkaiących osób każe, aby im kurator był od Sądu z urzędu dodany, co prawa ich zabezpiecza. Wskazuie takową drogę ubogim osobom proszenia Sądu o dodanie obrońcy. Uwalnia tychże ubogich i kuratorów wyżéy wymienionych od opłat stęplowych. Nakazuie podać nieznany z Procedury Francuzkiéy wywód sprawy po wydanym pozwie, stanowi, że w replice i w duplice nie może bydź zmieniany stan sprawy pod karą na obrońcę. Nakazuie aby każde pismo było podpisane przez obrońcę; stanowi, że ieżeli powód w terminie nie poda wywodu sprawy, pozew iego upadnie i skazany będzie na koszta i szkody. Nakazuie, aby z każdym pismem obrończym były razem kommunikowane dokumenta, a ktoby oryginałów kommunikować nie chciał, aby kommunikował ich kopiie, oryginały zaś aby złożył w kancellaryi Sądowéy.

Rozdział XV. O kommunikowaniu aktów Prokuratorowi.

Proiekt nowy iest zgodny we wszystkim z art. 83 i 84. P. F. z tem wyiaśnieniem, że ten tylko Sędzia może zastąpić Prokuratora, który nie należy do kompletu Sądowego.

Rozdział XVI. o Audyencyach Sądowych.

Proiekt nowy zgodny iest w wszystkiem z art. 85 do 92. P. F. z tą tylko zmianą, że przepisy tyczące się tam Trybunałów wyższéy Instancyi przeniesione są dla lepszego porządku do oddzielnych rozdziałów, które obeymuią właściwe w nich postępowanie.

Rozdział XVII. o Relacyi Sędziego.

Proiek nowy wstępuie w mieysce art. 93. do 115. P. F. Dosyć iest przeczytać cytowane te artykuły, aby się przekonać iak iest rozwlekłe, kosztowne a mniéy potrzebne postępowanie w odbywaniu powtórnéy instrukcyi na piśmie po wprowadzonéy iuż sprawie. Proiekt nowy skraca i ogranicza ie na sporządzeniu tylko relacyi przez Sędziego, do któréy obrońcy stron powinni mu oddać składane dokumenta i pisma poprzednio iuż przygotowane.

Rozdział XVIII. O wyrokach.

Proiekt nowy zgodny iest z art. 116. do 148. P. F. następuiące tylko obeymuie zmiany, to iest: wskazuie lepszy porządek przy deliberacyi Sędziów, przepisuie że komplet Sądu powinien się składać z nieparzystéy liczby Sędziów, dla uniknienia równości zdań która dotąd przewłóczyła sądzenie. Nakazuie, aby obrachunek kosztów był podany zaraz przy wprowadzeniu sprawy, pod ich upadkiem, a nawet

zwróceniem ich stronie przez obrońcę, gdyby obrachunku nie podał, co przecina praktyktowane dotąd oddzielne spory o koszta. Stanowi, że Sąd nad żądania stron nic więcéy wyrokować nie może, co robi tamę arbitralności Sądów; postanawia krótszą redakcyą wyroków, które dotąd z kilkudziesiąt częstokroć arkuszy, podług zaś nowego proiektu z iednego tylko, a w większych sprawach z dwóch naywięcéy arkuszy składać się będą, co oszczędza stronom zbytnie dotąd koszta na ich wyimowanie, o co nawet szczególna na ostatnim seymie podana była *petycya*. Stanowi że ogłoszenie wyroków naocznych przygotowawczych zastąpi ich wręczenie, co oszczędza niepotrzebne koszta. Przepisuie, że w sprawach z Prokuratoryą, dosyć będzie na wręczeniu wyroku naocznego mieyscowemu obrońcy umocowanemu do obrony sprawy. Nakoniec postanawia, że dzień, w którym stronie przeciwnéy wręczony został wyrok, uważa się za dzień dopełnionego wręczenia dla strony także téy, która się postarała o iego wręczenie. Przepisu tego brak sprawiał dotąd bardzo częste spory i niepewność dnia, w którym wyrok stał się względem stron obydwóch, prawomocnym.

Rozdział XIX. O wyrokach zaocznych i o oppozycyi.

Proiekt nowy wchodzi w mieysce art. 149. do 165. włącznie P. F. zmiany w nim są tylko następuiące, to iest: Że Sąd nie może przysądzić konkluzyi powodowi, ieżeli iéy powodami nieusprawiedliwi, co zagradza nadużyciom dzisieyszym, bo Sądy przysądzały powodowi wszystko to, czego żądał, na téy tylko zasadzie, że pozwany niestanął, a co było przyczyną do niezliczonych oppozycyi, długiego pieniactwa i niesprawiedliwych exekucyi. Że ieżeli powód nie stawi się na audyencyi można żądać natychmiast a nawet ustnie upadku processu bez żadnéy z strony powoda oppozycyi, co przecina praktykowane dotąd oppozycye, które powodom wolno było zakładać oraz oddzielne sprawy o upadek processu. Że wyroki zaoczne naydaléy w 6. miesiącach powinny bydź wręczone stronie przeciwnéy pod ich upadkiem, i niepotrzebuią koniecznie bydź w ciągu tego czasu exekwowanemi. Że wyroki zapadłe przeciwko osobom niewiadomym z zamieszkania albo za granicą mieszkaiącym będą uważane za zaoczne, choćby zapadły z obrony wniesionéy przez wyznaczonych z urzędu kuratorów. Oprócz tego proiekt uzupełnia brak przepisów względem wręczenia wyroków zaocznych osobom dopiero wymienionym. Przedłuża termin do dni 15. w którym niewolno exekwować wyroków zaocznych nieopatrzonych nakazem tymczasowéy exekucyi. Stanowi stałe termina do założenia oppozycyi przez pozwanego. Usuwa trudności dotąd zachodzące z niepewnéy rachuby mil, a co zabezpiecza strony osądzone przez wyrok zaoczny. Postanawia że termin od założenia oppozycyi aż do wyexekwowania wyroku zaocznego, służy tylko osobom niewiadomym z zamieszkania, albo za granicą mieszkaiącym. Nakazuie aby strona pozwana zaocznie osądzona, usprawiedliwiła przyczynę niestawienia się na pierwszym terminie pod karą za nieusprawiedliwienie, które wszelako nieoddala strony

z oppozycyą. Przepis ten zmieysza praktykowane dotąd pieniactwo, bo w każdéy nieledwie sprawie, nim przyszło do naocznego iéy osądzenia zapadał wyrok zaoczny, chociaż strona pozwana nie miała żadnego powodu do niestawienia się. Postanawia kary na tych obrońców, którzy przez niedopilnowanie dopuszczali przeciwko stronom, które bronili wyroków zaocznych, a przez to opóźniali wymiar sprawiedliwości i wystawiali strony na niepotrzebne koszta. Nakazuie, aby strona oppozycyą zakładaiąca opłaciła wpis w terminie z niéy przypadaiącym, co zagradza pieniactwu, pochodzącemu dotąd nayczęściéy z założonéy iedynie dla przewłoki, a poźniéy niepopieranéy oppozycyi.

Rozdział XX. o Excepcyach.

Redakcya nowego proiektu co do oddziału 1. *kaucyi cudzoziemca* 2. *o niewłaściwości Sądu*, 3. *o nieważnościach* i 4. *o excepcyi inwentarza i przypozwania ewiktora*, zgodna iest z art. 166. do 187. włącznie P. F.

Oddział 5. O excepcyi niezwróconych dokumentów.

Redakcya nowa oddziału tego wchodzi w mieysce art. 188. do 192. P. F. z tą tylko zmianą: że kommunikacya dokumentów nakazana iest razem z kommunikacyą pism obrończych o czym mówi rozdział XIV. i że nie iest potrzeba wcale toczyć osobnéy sprawy przeciwko obrońcy o niezwrócenie przez niego dokumentów, bo Sąd na wniesioną skargę i po prostym wezwaniu obrońcy może wydać natychmiast rozkaz przeciw niemu, aby zwrócił dokumenta pod karą, a nawet pod aresztem osobistym.

Rozdział XXI. o Sprawdzeniu pism.

Proiekt nowy zgodny iest z art. 193. aż do 213. włącznie P. F. Jeden tylko artykuł 260. nowy iest dodany, który postępowanie w téy materyi stósuie także do przypadku tego, gdyby dokumentu w ciągu toczącéy się sprawy złożonego potrzebne było sprawdzenie.

Rozdział XXII. o fałszu incydentalnym.

Proiekt nowy zgodny iest z art. 214. aż do 251. włącznie P. F.

Rozdział XXIII *o Przysiędze.*

Postępowanie tyczące się przysięgi obięte było w dwóch tylko artykułach 120. i 121. P. F. brak dokładnych tam przepisow był powodem do wielu nieprzyzwoitości, bo Sądy odbierały częstokroć przysięgę od stron przed uzyskaniem prawomocności wyroku: zdarzało się nawet, że po wykonanéy iuż przysiędze, albo wyrok naoczny, albo też wyższéy instancyi uchylił wyrok poprzedni, nakazuiący przysięgę, albo nakazał ią wykonać stronie drugiéy na czyny zupełnie przeciwne, to otwierało często drogę do gorszącego i uprawnionego krzywoprzysięstwa. Z tego powodu uzupełniaią się tu nowe przepisy, do których dodane iest postępowanie względem odbierania przysiąg od osób mie-

szka-

szkaiących zagranicą i głuchoniemych, którego Procedura Francuzka nieobeymuie.

Rozdział XXIV. *o wysłuchaniu świadków.*

Proiekt nowy wstępuie w mieysce art. 252. aż do 294. o których niezrozumiałości każdy się przekona z ich odczytania.

Redakcya nowa prostuie te przepisy, a oprócz tych zmian, które są iuż wyżéy pod rozdziałem VIII. wymienione, wyiaśnia ieszcze, kiedy ma bydź zaczęty dowód, a kiedy odwód świadków, zabrania nakazywać dowodu przez świadków pomimo oppozycyi lub appellacyi, dodaie niektóre przyczyny do wyłączenia świadków, wskazuie postępowanie przy słuchaniu osób głuchoniemych, oznacza wielu świadkow i iakich zeznania stanowią dowód zupełny, postanawia czas i sposób do robienia wniosków przeciwko nieważności wyprowadzonéy inkwizycyi pod prekluzyą, przepisuie że prowadzenie odwodu iest potrzebne skoro strona odwołuiąca się do świadków dowodu z nich nie prowadziła, co się dotąd często praktykowało i niepotrzebne koszta sprawiało naostatek skraca postępowanie Sądowe przy wyprowadzeniu iuż inkwizycyi.

Rozdział XXV. *o Wysłuchaniu świadka na wieczną pamiątkę.*

Materya ta nieznayduie się w P. F. ponieważ zaś prawo seymowe, roku 1818 *o rozgraniczeniu* dowodu przez wysłuchanie świadka na wieczną pamiątkę w art. dozwala; z téy więc przyczyny proiekt nowy daie potrzebne w téy mierze przepisy zastósowane z Procedury Austryackiéy i Pruskiéy.

Rozdział XXVI. *o Udaniu się Sędziego na mieysce.*

Proiekt nowy zgodny iest z art. 295. do 301. P. F. włącznie, z małą odmianą niektórych tylko wyrazów z względu na nowe Sądy Konstytucyine.

Rozdział XXVII. O czynności i relacyi biegłych.

Proiekt nowy zgadza się z art. 302 aż do 323 włącznie P. F. następuiące tylko ma zmiany, to iest: Nakazuie przy wprowadzeniu zaraz sprawy, aby strona powołuiąca się do dowodu przez biegłych, wymieniła ich imiona i mieszkania, strona zaś przeciwna, aby wniosła przeciwko nim wyłączenia, iakie ma, a Sąd aby natychmiast zarzuty te rozstrzygnął, co przecina niepotrzebne a dziś praktykowane spory po zapadłym wyroku względem wyłączania biegłych, dozwala tylko przeciwko biegłym mianowanym z urzędu wnosić wyłączenie po wyroku, zaostrza środki przymuszenia biegłych do wypełnienia swoiéy powinności. Stanowi, że ieżeli żaden z biegłych pisać nie umie, powinna bydź przybrana do assystencyi przy ich relacyi osoba wiaro-godna pisać umieiąca. Nakoniec postanawia, że relacya przez biegłych nie może bydź po 3ci raz w iednéy

sprawie nakazana. Wszystkie te nowe zmiany prostuią, uzupełniaią i skracaią postępowanie sądowe, które iak iest dziś przewlekaiące wymiar sprawiedliwości i iak iest nawet w wielu mieyscach niezrozumiałe, dosyć iest przeczytać wyżéy cytowane artykuły P. F.

Rozdział XXVIII. O sporach i o skargach incydentalnych.

Oddział 1. O wnioskach incydentalnych.

Redakcya iego w proiekcie nowym zgadza się z art. 337 i 338 P. F. z zrozumialszém tylko wysłowieniem.

Oddział 2. O skargach wzaiemnych.

Proiekt nowy uzupełnia przepisy brakuiące w P. F. i wskazuie iakie skargi wzaiemne i kiedy wprowadzać można do Sądu.

Oddział 3. O interwencyi.

Zgadza się z art. 339 340 i 341 P. F. z lepszym tylko i zastosowanym do zmian w rozdziale XVII. wymienionych wysłowieniem.

Rozdział XXIX. O wróceniu się do processu.

Proiekt nowy zgodny iest z art. 342 aż do 351 włącznie P. F.

Rozdział XXX. O nieprzyznaniu.

Proiekt nowy zgodny iest z art. 352 aż do 362 włącznie P. F.

Rozdział XXXI. O wyznaczeniu Sądu ziemskiego.

Proiekt nowy zgodny iest z art. 363 aż do 367. włącznie P. F. z tém tylko nadmienieniem, że przepisy tyczące się Sądu gminnego przeniesione są do rozdziału XI.

Rozdział XXXII. O odesłaniu sprawy do innego Sądu ziemskiego dla pokrewieństwa i powinowactwa.

Proiekt nowy zgadza się z art. 368 aż do 377 włącznie P. F. z tém tylko nadmienieniem, że przepisy tyczące się Trybunałów appellacyinych przeniesione są dla lepszego porządku do poniższego rozdziału XLVII, że redakcya rozdziału niniejszego zastosowana iest do nowego sądownictwa konstytucyinego. Dodany tu iest przepis nowy, że w komplecie sądowym nie może zasiadać dwóch czonków krewnych, powinowatych między sobą, aż do stopnia 3go, choćby nie byli krewnemi, ani powinowatemi stron, co wymiar sprawiedliwości zabezpiecza.

Rozdział XXXIII. o Wyłączeniu Sędziów.

Proiekt nowy zgodny iest z art. 378 aż do 396 P. F. następuiące tyl-

ko obeymuie zmiany, to iest dodaie przyczynę do wyłączenia Sędziów, ieżeli ten iadł, lub pił w innym nawet domu, ale na koszt strony, która process prowadzi, albo ieżeli z nią grał w gry ażardowne. W końcu wskazuie nowe postępowanie na przypadek odwołania się do Trybunału Naywyższego, który z konstytucyi iest instancyą nową i ostatnią.

Rozdział XXXIV. O przyięciu kaucyi.

Proiekt nowy zgodny iest z art. 517 aż do 522 włącznie P. F. z zrozumialszym i iaśnieyszym wysłowieniem.

Rozdział XXXV. O obrachowaniu szkód i straconych korzyści.

Proiekt nowy zgadza się z art. 523 524 i 525 P. F. z tym tylko dodatkiem: że przepisy rozdziału tego zastosowane są także do kosztów processu zapadłemi dotąd wyrokami w pewnéy ilości nieoznaczonych, oraz do kosztów, któreby miały mieysce z art. 134 nowego proiektu.

Rozdział XXXVI. O obrachowaniu dochodów gruntowych.

Proiekt nowy zdadza się z art. 526 Proc. Franc.

Rozdział XXXVII. o Zdawaniu rachunku.

Proiekt nowy zgodny iest z art. 527 aż do 542 P. F. zawiera tylko lepsze i iaśnieysze wysłowienie niektórych przepisów w P. F. niezrozumiałych i obeymuie oprócz tego następuiące zmiany, to iest: uwalnia wszystkie kwity i dokumenta do rachunku składane wydane na kwoty zł. polsk. 25. nieprzenoszące od opłaty stęplowéy, którą do ogólnéy ilości z kwitów tychże i dokumentów wyrachowanéy proporcyonuie, co znacznie pomnieysza koszta processu; skraca i prostuie postępowanie przy złożeniu rachunku przez nakaz złożenia iego w dwóch exemplarzach, z których ieden oddany bydź ma natychmiast stronie odbieraiącéy rachunek; daie nakoniec wolność Sądowi ziemskiemu polecić rozsądzenie sprawy rachunkowéy na mieyscu sporném Sądowi zjazdowemu, który z konstytucyi iest Sądem nowym, co skraca postępowanie utrudniaiące dotąd w sprawach rachunkowych.

Rozdział XXXVIII. o Sprawach possessoryinych.

Redakcya rozdziału tego w proiekcie iest nowa i przepisuie, że do Sądu ziemskiego należą sprawy possessoryine te, które wypływaią z nieruchomości należącéy do hypoteki ziemskiéy, a których rozsądzenie polecone bydź ma Sądowi zjazdowemu.

Rozdział XXXIX. o Sprawach granicznych.

Redakcya rozdziału tego w proiekcie iest nowa, zastosowana do prze-

pisów prawa Seymowego r. 1818 *o rozgraniczeniu.* Sądzenie spraw tych oddane iest Sądom zjazdowym z delegacyi od Sądu ziemskiego. Dodany tu iest przepis, że przy początkowém wprowadzeniu spraw tych do Sądu ziemskiego nie są potrzebne ani załączanie summaryuszu dokumentów przy pozwie, ani żadne pisma obrończe, ani téż assystencya obrońcy.

Rozdział XL. o Upadku processu.

Proiekt nowy zgodny iest z art. 397 aż do 401 P. F. obeymuie tylko następuiące zmiany, to iest: stanowi, że process upada, ieżeli gdy powód nie popiera przez rok ieden i skraca w téy mierze termin 3letni w P. F. zadługo oznaczony. Postanawia, że process upada sam przez się, ieżeli powód w terminie przez art. 134 nowego proiektu oznaczony po wydanym pozwie nie opłaci wpisu i że nie potrzeba na to wyroku.

Rozdział XLI. o Odstąpieniu od processu.

Proiekt nowy zgodny iest z art. 402 i 403 P. F. z tą tylko zmianą, że pozwala ustnie nawet po przywołaniu sprawy odstąpić od processu, co przecina i skraca oddzielne i niepotrzebnie zagęszczone dziś sprawy.

Rozdział XLII. o Powołaniu strony chełpiącéy się z iakowymsiś prawem.

Materya i redakcya rozdziału tego iest nowa. Ponieważ podług przepisów rozdziału XIX. można przeciwko powodowi niepopieraiącemu sprawy żądać, aby process był uznany za upadły, w czém nie służy mu żadna oppozycya, ponieważ upadek processu nie umarza skargi, ponieważ nakoniec odstąpienie od processu wraca strony do tego stanu, w iakim były przed iego rozpoczęciem, potrzebne więc są przepisy ubezpieczaiące spokoyność mieszkańca. Przepisy zatém ninieyszego rozdziału pozwalaią tego, który się przechwala z iakowymsiś prawem, albo też przeciwko któremu upadek processu był uzyskany, albo który odstąpił od niego, pozwać do Sądu, aby dowodził przechwalane przez siebie prawa pod zagrożeniem, że mu wieczne milczenie wyrokiem nakazane będzie. Odczytanie redakcyi tego nowego rozdziału, wskaże użyteczność iego przepisów, które tu są zastosowane z Procedury Austryackiéy i Pruskiéy.

Rozdział XLIII. o Summaryczném postępowaniu.

Proiekt nowy wstępuie w mieysce art. 404 aż do 413 P. F. następuiące tylko obeymuie zmiany i dodatki, że do spraw wymienionych w tym rozdziale dodaie ieszcze niektóre wymagaiące pośpiechu, iako to: o zasługi, o wysłuchanie świadka na wieczną pamiątkę i o zgwałcenie possessyi; wyłącza appellacye od Sądów gminnych, które iuż wprost do Trybunału appellacyinego należeć będą, stanowi, że pisma obrończe

w spra-

w sprawach summarycznych nie są potrzebne, a w ich mieysce złożony tylko bydź ma summaryusz dokumentów; nakazuie, aby strona powołuiąca się do dowodu przez przysięgę, złożyła na piśmie rotę przysięgi, powołuiąca się zaś na świadków, aby złożyła wypis czynów, na które słuchani bydź maią świadkowie, oraz ich imiona i mieszkania; nakoniec powołuiąca się do dowodu przez biegłych, aby złożyła na piśmie ich tylko imiona i mieszkania, co wszystko skraca a razem zabezpiecza porządek w summarycznėm sądzeniu. Zresztą proiekt nowy nie dozwala wyprowadzać inkwizycyi na audyencyi sądowéy, co niepotrzebnie dotąd zabierało czas do sądzenia innych spraw, a co przy nowéy organizacyi sądownictwa konstytucyinego oznaczaiącéy z powodu potrzebnéy oszczędności szczupłą liczbę Sędziów, byłoby do wykonania trudném; daléy nakazuie, aby Pisarz w wyroku domieścił krótko wnioski obydwóch stron i summaryusze pokładanych dokumentów w kancellaryi zachował. Naostatek daie Sądowi wolność nakazać w sprawie relacyą przez Sędziego, gdyby tego uznał potrzebę.

Rozdział XLIV. o Illacyach.

Redakcya rozdziału tego iest nowa. Dotąd wszystkie noty i prózby nienależące do processów podawane były do dziennika Sądowego zostaiącego pod zawiadowaniem Sekretarza; którego byt z oszczędnością zaprowadzoną przy nowéy organizacyi w wydziale sądowym ustanie. Z tego powodu reiestr illacyiny w rozdziale tym ustanowiony zastępuie mieysce dotychczasowego dziennika, a nadto przynosi te korzyści, że saméy stronie wolno iest wnieść prózbę przez illacyą, że tego samego dnia, w którym wniesie prózbę, może otrzymać iéy skutek i nie będzie potrzebowała czekać dni kilkanaście iak się dotąd zdarzało, na wydanie Sądowéy rezolucyi, że nakoniec wszystkie prózby wnoszone z reiestru illacyinego, wolne są od opłaty wpisowéy i będą sądzone kollegialnie, co wymiar Sprawiedliwości zabespiecza.

K s i ę g a III.

Rozdział XLV. o Sądach zjazdowych.

Sądy Ziazdowe są ustanowione przez Art. 147 Konstytucyi. Są one Sądami nowemi, a przeznaczeniem ich iest sądzić stanowczo sprawy graniczne, stosownie do Prawa Seymowego r. 1818 o *Rozgraniczeniu*, oraz inne sprawy wynikaiące z possessyi dóbr nieruchomych ziemskich, niemniéy sprawy rachunkowe i działowe. Instytucya nowych tych Sądów zbliża i ułatwia na mieyscu spornym wymiar sprawiedliwości, oraz oszczędza koszta: dotąd bowiem wszystkie te sprawy trzeba było wprowadzać w dotychczasowych Trybunałach cywilnych, przechodzić przez liczne formalności i doświadczać nader wielkiéy przewłoki i kosztów; kiedy przeciwnie podług przepisów ninieyszego rozdziału na iednym protokóle sądowym, do którego stronom samym bez assystencyi obroń-

4

ców wolno iest ustnie nawet wnosić swoie obrony, wszystko się w krótkim czasu przeciągu ułatwia i kończy. Dosyć iest odczytać przepisy postępowania zawarte w rozdziale ninieyszym, aby się przekonać, że te są iasne, krótkie i zastósowane do tego postępowania, iakie było z użyteczności swéy znane za czasów dawnego Królestwa Polskiego. Oprócz tego stanowi się tu, że appellacya od wyroków Sądu zjazdowego idzie wprost do Trybunału appellacyinego, co skraca drogę udania się do wyższéy Instancyi.

Księga IV.

Rozdział XLVI. o Sądach handlowych.

Art. konstytucyi 148. stanowi Sądy handlowe, które wstępuią w mieyse dotychczasowych Trybunałów handlowych. Redakcya rozdziału tego zgodna iest z art. 414. aż do 442. P. F. włącznie. Następuiące tylko obeymuie zmiany, to iest: stanowi termina stałe do stawienia się w Sądzie z pozwu w miarę zamieszkania pozwanego, co usuwa trudności wynikaiące dziś z rachuby mil. Daie przepisy stosowne do położenia kraiu, iako to spławu na rzekach i t. p. Obostrza łatwość względem nieprzyznawania dokumentów wexlowych albo zarzucania im fałszu, co często dawało dziś pozorną tylko, lecz niebezpieczną przyczynę do wielkiéy przewłoki w sprawach handlowych z natury swéy szybkiego rozsądzenia potrzebuiących. Dozwala wręczań woźnemu któregokolwiek Sądu lub Trybunału. Prostuie postępowanie tyczące się wyprowadzenia inkwizycyi, ulepsza redakcyą wyroków; stanowi, że ieżeli się powód w Sądzie nie stawi, będzie przeciwko niemu zaocznie wyrzeczony upadek processu bez oppozycyi lub appellacyi. Nakazuie, aby pozwany zaocznie osądzony usprawiedliwił przyczynę niestawienia się n pierwszym terminie pod karą za nieusprawiedliwienie, z zastrzeżeniem iednak zawsze przyięcia oppozycyi, ieżeli ta w czasie założoną będzie, tak iak się iuż powiedziało w rozdziale XIX. Obiaśnia, że oppozycya w momencie exekucyi, przed upłynieniem iednak prawnego terminu założona, wstrzymuie exekucyą zaocznego wyroku. Nakoniec postanawia, że Sądy handlowe tam, gdzieby ich ieszcze nie było ustanowionych, zastąpione będą przez mieyscowe Sądy ziemskie. Sprawy zaś handlowe 500 zł. polsk. nieprzenoszące, będą sądzone w Sądach gminnych, wyiąwszy tylko te Powiaty, w którychby iuż Sądy handlowe ustanowione były, co zbliża wymiar sprawiedliwości uboższym osobom handel prowadzącym.

CZĘŚĆ DRUGA.

Księga I.

Rozdział XLVII. O Trybunałach appellacyinych.

Art. konstytucyi 150 stanowi Trybunały appellacyine, iako drugą Instancyą maiącą przesądzać sprawy sądzone w Sądach I. Instancyi. Trybunały te wstąpić maią w mieysce dotyczasowego Sądu appellacyinego, który będąc dziś Sądem ostatniéy instancyi, nie iest ieszcze takim Trybunałem, o iakim mówi konstytucya. Proiekt nowy wchodzi w mieysce art. 443 aż do 473. włącznie P. F. a następuiące obeymuie zmiany i dodatki, to iest: dozwala w każdéy sprawie appellacyi. Skraca iéy termin od wyroków przedstanowczych Sądu gminnego do dni 15, a zaś od stanowczych do dni 30, bo instrukcya appellacyina od nich odbywa się w mieyscu przed Sądem gminnym. Od wyroków innych Sądów, to iest ziemskiego, zjazdowego i handlowego, skraca termin appellacyiny do dni 30. co do wyroków przedstanowczych, a zaś do dni 60. co do stanowczych, bo podług przyszłéy organizacyi, będą w królestwie 4. Trybunały appellacyine, to iest: w Warszawie, w Płocku, w Lublinie i w Kielcach, a przeto zbliżona iest droga do wymiaru sprawiedliwości w II. Instancyi. Stanowi że termin appellacyi od wyroków naocznych Sądów gminnego, handlowego i zjazdowego rachuie się od dnia ich ogłoszenia. Nie dopuszcza appellacyi od czasu i z powodu odzyskanych dokumentów z winy strony przeciwnéy zatrzymanych, albo za fałszywe uznanych, bo powody te porachowane są w poniższym rozdziale LII. między przyczynami do żądania restytucyi in integrum. Obiaśnia, które wyroki uważaią się za przygotowawcze, a które za przedstanowcze i stanowcze. Nakazuie, aby ten, który appelluie, w terminie z pozwu upływaiącym opłacił wpis, co zagradza dotąd praktykowanéy nieprzyzwoitości z założonéy na pozór, a potém niepopieranéy appelacyi, od któréy chcąc się uwolnić strona zaappellowana, musiała wszystkie koszta za appelluiącego ponosić. Skraca i prostuie postępowanie w założeniu wzaiemnéy appellacyi. Stanowi, że appellacya założona w iednéy tylko kategoryi, nieuwłacza prawomocności wyroku względem innych. Nakazuie, aby stronie appellowanéy niewiadoméy z zamieszkania, lub za granicą mieszkaiącéy dodany był z urzędu obrońca. Ułatwia ubogim stronom niekosztowną drogę bronienia się w appellacyi. Przedłuża termin do odpowiedzi na wywód uciążliwości do dni 15. Nakazuie kommunikacyą dokumentów razem z pismami obrończemi. W sprawach wymagaiących szybkiego czyli summarycznego osądzenia dozwala ustnéy rozprawy. Postanawia, że ieżeli appelluiący nie poda w terminie wywodu uciążliwości, albo się nie stawi po przywołaniu sprawy, upadnie z swoią appellacyą, dozwala stronie zaappellowanéy założyć oppozycyą

przeciwko wyrokowi zaocznemu i stanowi karę za nieusprawiedliwienie przyczyny w niestawieniu się na 1. terminie, co robi tamę dopuszczanym dotąd ledwie nie w każdéy sprawie i dla saméy tylko przewłoki wyrokom zaocznym. Zakazuie wnosić nowych żądań, dowodów i dokumentów, bo Trybunał appellacyiny, iako druga Instancya i od któréy wolno ieszcze odwołać się 3. to tylko sądzić może, co było sądzone w I. Instancyi, inaczéy zaś byłby Sądem pierwszéy instancyi; dozwala iednak upomnieć się o prowizye i należytości narosłe po wyroku I. Instancyi. Zakazuie Trybunałowi appellacyinemu wyrokować tego, czego strony nie żądały. Nie dozwala interwencyi, która nie była wniesiona w I. Instancyi, z zastrzeżeniem iednak oppozycyi przez trzeciego. Stanowi że komplet Trybunału appellacyinego składać się ma z nieparzystéy liczby Sędziów i wskazuie porządek w deliberacyach i w wyrokowaniu. Nakazuie przy wprowadzeniu zaraz sprawy złożyć obrachunek kosztów pod ich utratą. Skraca i prostuie redakcyą wyroków i oszczędza koszta w ich wyimowaniu. Powiększa karę za niesłuszną appellacyą. Zakazuie Trybunałowi sądzić sprawy stanowczo, ieżeli iéy nie osądził stanowczo Sąd I. Instancyi. Z resztą daie przepisy przeniesione tu dla lepszego porządku z rozdziałów XXXI XXXII i XXXIII. tak względem prośby o wyznaczenie Trybunału appellacyinego do osądzenia sprawy, iako też względem odesłania iéy do innego Trybunału z powodu pokrewieństwa lub powinowactwa Sędziów, niemniéy względem ich wyłączania. Dozwala ustnie nawet po przywolaniu odstąpić sprawy od założonéy appellacyi. Nakoniec przepisuie krótką, prostą i niekosztowną instrukcyą appellacyiną od wyroków Sądu gminnego, co zbliża i ułatwia dla uboższych mieszkańców wymiar sprawiedliwości w wyższéy Instancyi.

K s i ę g a II.

Rozdział XLVIII. O Trybunale naywyższym.

Art. Konstytucyi 151 stanowi ieden Trybunał naywyższy w Warszawie do sądzenia wszelkich spraw mocą ostatniéy instancyi. Dotychczasowy Sąd naywyższéy instancyi postanowiony przez uchwałę tymczasową nie iest ieszcze tym Trybunałem naywyższym, o iakim mówi Konstytucya. Zastępuie on bowiem tylko byłą Radę Stanu Xięstwa Warszawskiego, co do sądzenia spraw cywilnych drogą kassacyi zaskarżanych. Sąd zaś dzisieyszy appellacyiny zastępuie go ieszcze w tym względzie co do spraw kryminalnych i poprawczych, podobnąż drogą kassacyi odwołanych. Redakcya rozdziału niniejszego iest nowa i nieznayduie się w Procedurze Francuzkiéy. Daie nowe przepisy w odwołaniu się do nowego Trybunału naywyższego Konstytucyinego drogą rewizoryiną przeciwko wyrokowi Trybunału appellacyinego, niezgodnemu z wyrokiem pierwszéy instancyi. Dosyć iest odczytać tę

reda-

redakcyą, aby się przekonać o potrzebie, użyteczności i o zastósowaniu do nowego sądownictwa Konstytucyinego, tam zawartych przepisów.

Księga III. O nadzwyczaynych środkach do zaskarżania wyroku.

Rozdział XLIX. O odwołaniu się do Trybunału naywyższego drogą kassacyi.

Redacya rozdziału tego iest nowa i nemasz iéy w Procedurze Francuzkiéy. Oznacza przyczyny służące do zaskarżenia przed Trybunałem naywyższym wyroku Trybunału appellacyinego, drogą kassacyi, choćby ten był zgodny z wyrokiem pierwszéy instancyi. Odczytanie téy redakcyi wskaże potrzebę i użyteczność tam zawartych przepisów.

Rozdział L. O oppozycyi przez trzeciego.

Redakcya rozdziału tego zgodna iest z art. 474 aż do 479. włącznie Procedury Francuzkiéy.

Rozdział LI. O restytucyi in integrum.

Proiek nowy zgodny iest z art. 480. aż do 504. P. F. następuiące tylko obeymuie zmiany i dodatki to iest: wskazuie, iakie wyroki mogą bydź skarżone przez restytucyą. Oznacza iasno, kiedy wyrok każdéy instancyi staie się prawomocny. Odłącza przyczyny służące do żądania restytucyi od przyczyn służących do żądania kassacyi. Dodaie przyczyny mogące służyć do proszenia o restytucyą następuiące, to iest:

1. Jeżeli strona po wyroku wynalazła nowe dokumenta do sprawy służące, na co przysiądz powinna.
2. Jeżeli obrońca z winy lub zaniedbania nieprzedstawił sądowi dowodów lub dokumentów tych, które mu strona w obronie swéy przedstawić poleciła. Dozwala małoletnim zanieść prożbę o restytucyą w rok po doyściu do pełnoletności. Stanowi że restytucya żądana w iednéy tylko kategoryi nieuwłacza prawomocności wyroku względem innych. Postanawia kary na tych obrońców, z którychby winy restytucya in integrum była żądana i prawomocnym wyrokiem dozwolona. Nakazuie, aby strona prosząca o restytucyą opłaciła wpis w terminie z pozwu przypadaiącym pod iéy upadkiem. Uwalnia sprawy bronione przez Prokuratoryą ieneralną od składania narady trzech obrońców. Nakoniec przepisuie krótkie, proste i niekosztowne postępowanie względem restytucyi przeciwko wyrokom Sądu gminnego.

Rozdział LII. O pociągnieniu Sądów, Trybunałów i Sędziów do odpowiedzialności.

Redakcya rozdziału tego zgadza się z art. 505. aż do 516. P. F. następuiące tylko obeymuie dodatki, to iest: uznaie za odmowienie sprawiedliwości, gdyby członek Sądu lub Trybunału, którego wyłączenie od sądzenia uznane zostało za nieusprawiedliwione, niechciał sądzić sprawy. Stanowi karę aresztu osobistego na stronę ubogą, któraby nie była w stanie zapłacić kary pieniężnéy, a którąby niesłusznie oskarżała Sąd, Trybunał, lub Sędziego. Z resztą redakcya rozdziału tego w rozumialszym wysłowieniu zastósowana iest do nowego sądownictwa Konstytucyinego.

Księga IV. O exekucyi sądowéy.

Rozdział LIII. Przepisy ogólne.

Redakcya iego zgodna iest z art. 545 aż do 556 włącznie P. F. i te tylko obeymuie dodatki, iako to: obiaśnia iakich kraiów obcych akta zagraniczne mogą bydź wprost tu exekwowane bez nowego nakazu, a to z względu na traktaty polityczne. Daie przepisy tyczące się exekucyi wyroków i aktów nastąpionych za rządu dawnego Królestwa, oraz Xięstwa Warszawskiego i za rządów obcych tu exystuiących. Stanowi, aby spory wynikaiące z exekucyi maiącéy w przedmiocie ilość zł. polsk. 500. nieprzenoszącą, albo wynikaiącéy z dóbr nienależących do hypoteki ziemskiéy, rozpoznawane były w Sądzie gminnym, co zbliża sprawiedliwość uboższym mieszkańcom. Wskazuie brakuiące przepisy względem uzyskania pomocy woyskowéy, na przypadek oporu przy exekucyi. Zapewnia strony od arbitralności urzędników exekwuiących (komorników) i przepisuie ścisłą kontrollę sądową co do ich działań, oraz kary na nich za zaniedbanie lub niedopełnienie swych obowiązków.

Rozdział LIV. O areszcie u trzeciego na funduszach dłużnika.

Proiekt nowy zgodny iest z art. 557 do 582 włącznie P. F. i te tylko ma zmiany i dodatki, to iest: niedozwala zakładać aresztu bez dokumentu, chyba za pozwoleniem Sądu i za kaucyą; stanowi że urzędnik aresztuiący winien usprawiedliwić się szczególnym umocowaniem; że wierzyciel popieraiący ważność aresztu, powinien opłacić wpis przed upłynieniem terminu z pozwu, co zagradza nieprzyzwoitościom wynikaiącym z aresztu niepopieranego, a od którego strona przeciwna chcąc się uwolnić musiała teraz sama koszta processu ponosić, że areszta zakładane o ilość 500. zł. polsk. nieprzenoszącą, maią bydź popierane w Sądzie gminnym; że areszt ciąży tylko fundusz aresztowany w ilości téy w iakiéy założony został; że go można uwolnić z pod aresztu

przez złożenie kaucyi; że pensye urzędników mogą bydź aresztowane tylko w 4. części, że żołd woyskowy w długach przed ogłoszeniem tego prawa zaciągnionych może bydź aresztowany także w 4. części, w długach zaś po ogłoszeniu tego prawa zaciągnionych, nie może bydź nigdy aresztowany, że pieniądze na loteryi kraiowéy wygrane, oraz rzeczy i pieniądze pocztą przesyłane, nie mogą bydź aresztowane; że nakoniec wierzyciel niesłusznie aresztuiący podlega karze.

Rozdział LV. O zaięciu ruchomości

Proiek nowy zgadza się z art. 583. do 625. P. F. następuiące tylko zawiera zmiany i dodatki, to iest: że dozwala wierzycielowi bydź przytomnym przy zaięciu przez umocowaną osobę, dodaie przepis względem zaięcia i sprzedaży książek i kleynotów, wyłącza od zaięcia inwentarze żyiące i narzędzia do gospodarstwa służące, którego przepisu brak sprawiał aż nadto ucisku; dozwala i wierzycielowi i dłużnikowi bydź dozorcą zaiętych ruchomości, ieśli na to oba zezwolą, skraca postępowanie w zawiadomieniu dłużnika o zaięciu ruchomości, nakazuie ustanowić dozorcę ich odpowiedzialnego, pozwala urzędnikowi exekwuiącemu ustanowić dozorcę innego bez udawania się do Sądu, gdyby wprzód ustanowiony chciał się od tego uwolnić, oddaie spory względem zaięcia zachodzące pod osądzenie Sądowi gminnemu, ieżeli nastąpiło w długu 500. zł. polsk. nieprzenoszącym. Skraca postępowanie w opozycyi przez osoby trzecie przeciwko zaięciu i stanowi kary za niesłuszną oppozycyą, daie prostsze bezpieczne i zastósowane do kraiu przepisy tyczące się obwieszczenia o licytacyi i sprzedaży zaiętych ruchomości; nareszcie poddaie pod odpowiedzialność urzędników exekwuiących, gdyby z ich winy spełzła exekucya.

Rozdział LVI. O. zaięciu produktów gruntowych i ich wydzierżawieniu.

Redakcya rozdziału tego wchodzi w mieysce art. 626. do 635 włącznie P. F. które dozwalaią exekucyi przez zaięcie produktów na pniu i ich sprzedaży. Rodzay téy exekucyi ile był w kraiu naszym niedogodny wierzycielom, a szkodliwy dłużnikom i gospodarstwu rolniczemu nauczyło doświadczenie.

Proiekt nowy dozwala na to mieysce exekucyi przez wydzierżawienie Sądowe dochodów gruntowych. Odczytanie danych tu w tym względzie przepisów przekona o ich użyteczności i zastósowaniu do położenia kraiu i przyiętych a razem dogodnych zwyczaiów.

Rozdział LVII. O exekucyi na czynszach, pensyach i dochodach pieniężnych lub w naturze ustanowionych.

Redakcya rozdziału tego ograniczona na 3. tylko artykułach, wstępuie w mieysce art. 636 do 655. P. F. i wskazuie przy exekucyi tego rodzaiu prostsze i skrócone prostępowania przepisy.

Rozdział LVIII. O dystrybucyi czyli o rozdzieleniu proporcyonalnym.

Proiekt nowy zgodny z art. 656 do 672. P. F. z zastósowaniem redakcyi do nowego Sądownictwa konstytucyinego, a w szczególności z tą zmianą: że ieżeli exekucya popierana będzie w długu nieprzenoszącym zł. polsk. 500, albo też przez wydzierżawienie nieruchomości nie należącéy do hypoteki ziemskiéy, w tenczas zrobienie dystrybucyi zebranych z exekucyi pieniędzy należy do Sądu gminego, co zbliży bez kosztu wymiar sprawiedliwości dla mieszkańców uboższych, i że oppozycya przeciwko wyrokowi zaocznemu stanowiącemu dystrybucyą nie ma mieysca, co zagradza niepotrzebnie dotąd w tym względzie zagęszczonym sporom i przewłoce w skutkach w exekucyi.

Rozdział LIX. O zaięciu i sprzedaży dóbr nieruchomych.

Materya ta iest nayważnieyszą w całym proiekcie. Redakcya rozdziału tego wstępuie w mieysce art. 673 aż do 717. włącznie P. F. Ile zaś przepisy w nich zawarte utrudniały dotąd wierzycieli z powodu zbyt wielu formalności, i ile były uciążliwe dla dłużników i wierzycieli niższą hypotekę maiących, nauczyło doświadczenie. Kończące się z dniem 1. Stycznia r. 1821 moratorium, i znany dzisiay stan kraiu wymagaią innych koniecznych w nowym proiekcie przepisów, które na następuiących polegaią zmianach: a nasamprzód w ogóle mówiąc skrócone są i zmnieyszone formalnosci, których zbytnia wielość ogranicza się tylko na następuiących głównieyszych zasadach, to iest: że wręczone bydź ma dłużnikowi wezwanie exekucyine, aby dług zapłacił, że po wezwaniu tym następuie zaięcie dóbr, którego protokół i forma są skrócone, że kopiia iedna protokółu zaięcia zostawia się tylko na gruncie, a druga wręcza się właściwemu urzędnikowi administracyinemu, że daią się iasne przepisy względem trwania kontraktu dzierżawcy, ieżeli dobra są wydzierżawione, że protokół zaięcia powinien bydź wpisany do ksiąg hypotecznych, że kopiia iego ma bydź wręczona dłużnikowi, że następnie wierzyciel popieraiący sprzedaż powinien się postarać o nowe podług stanu dzisieyszego oszacowanie dóbr, choćby te iuż przed prawem niniéyszém oszacowane były. Daléy proiekt nowy stanowi detaxatorów w każdym Powiecie, których Rada Woiewódzka z pomiędzy obywateli osiadłych wybiera. Dozwala nawet oszacować dobra przez inne osoby na któreby się strony dobrowolnie zgadzały, daie prosty i krótki sposób w przedstawianiu przez strony Sądowi detaxatorów, a razem wskazuie prawidła do oszacowania. Nakazuie oszacować dobra i sprzedawać ie oddzielnemi folwarkami. Stanowi, że przeciwko ustanowionéy taxie skarżyć się nie wolno, wyiąwszy tylko przypadki:

1. gdyby co było w taxie opuszczonym, albo
2. gdyby było co nienależycie pod taxę podciągnionym.

Następnie proiekt daie iasne przepisy udania się do Sądu z prośbą o wyznaczenie terminu do pierwszéy licytacyi. Przepisuie formę ia-

śniey

śnieyszą warunków do sprzedaży, oraz obwieszczenia o licytacyi i publicznego o niéy zawiadomienia zabezpiecza wierzycieli na dobrach hypotekowanych przez zawiadomienie ich o sprzedaży, prostuie i godzi z zwyczaiami kraiowemi formalności przy odbyciu licytacyi używane, nie dozwala sprzedawać dóbr niżéy taxy przez detaxatorów podług stanu dzisieyszego ustanowionéy. Nakazuie powtórną licytacyą, ieżeli na pierwszéy dobra sprzedane nie będą. Nakoniec gdyby na powtórnéy licytacyi sprzedaż ich nie nastąpiła, stanowi że dobra takie na wspólną własność tych tylko wierzycieli, którzy podług pierwszeństwa hypotek na cenie dóbr umieścić się mogą, a nawet i dłużnika, gdyby mu co z ceny pozostało, przysądzone bydź powinny, a któremi oni podług woli swéy rozrządzić, lub ie za niższą cenę sprzedać, albo też niemi, o ile stan mieyscowego gospodarstwa pozwoli w naturze podzielić się będą mogli, a to stósownie do przepisów w poniższym rozdziale LXII. zawartych.

Rozdział LX. O sporach przy sprzedaży. nieruchomości

Proiekt nowy zgodny iest z art. 718. aż do 748 włącznie P. F. zastósowany on tylko iest w redakcyi do zasad przyiętych w rozdziale poprzedzaiącym i tę tylko obeymuie zmianę, że spory wynikaiące z sprzedaży nieruchomości nienależących do hypoteki ziemskiéy rozsądzane bydź powinny w Sądzie gminnym, co ułatwia rozwlekłą i nader kosztowną dla uboższych mieszkańców drogę.

Rozdział LXI. O porządku hypotek to iest o klassyfikacyi.

Proiekt nowy zgodny iest z art. 749 do 779 włącznie P. F. z następuiącemi tylko zmianami: że przepisy iego zastósowane są do zasad rozdziału LIX. to iest, nietylko do tego przypadku, gdy dobra na licytacyi sprzedane będą, ale też i do owego, gdy w razie ich niesprzedania oddane będą na własność wierzycieli. Że zrobienie porządku hypotek to iest klassyfikacyi i spory z niéy wynikaiące, należą także do Sądu gminnego tam gdzie idzie o sprzedaż dóbr nienależących do hypoteki ziemskiéy, co zbliża i oszczędza kosztowną dziś drogę exekucyi dla uboższych mieszkańców. Z resztą redakcya rozdziału tego zastósowana iest do zasad nowego prawa hypotecznego na seymie roku 1818 uchwalonego.

Rozdział LXII. O podziale dóbr w naturze przez exekucyą.

Redakcya rozdziału tego w proiekcie iest nowa, opiera się na téy w rozdziale LIX. przyiętéy zasadzie: że dobra nieruchome podług dzisieyszego stanu na nowo oszacowane, nie mogą bydź niżéy ceny detaxacyinéy sądownie sprzedane, i że oddane bydź powinny na własność wierzycielom, gdyby na drugim terminie licytacyi sprzedanemi nie były. Dosyć iest odczytać redakcyą tego rozdziału, aby się przekonać o potrzebie i użyteczności szczególnie w dzisieyszym stanie kraiu naszego zawartych tam przepisów.

Rozdział LXIII. O odstąpieniu własności prywatnéy na użyteczność publiczną.

Redakcya rozdziału tego iest nowa i opiera się na art. 27. Konstytucyi, który rządowi daie wolność domagać się odstąpienia własności prywatnéy na użyteczność publiczną. Postępowanie Sądowe w téy materyi wskazały Sądom tylko tymczasowe postanowienia Rządowe. Izba Poselska w petycyi na przeszłym seymie podanéy żądała stałego w téy materyi prawa, a razem oznaczenia przypadków, w których rząd może domagać się odstąpienia własności prywatnéy, oraz oznaczenia form Sądowych. Wszystko to obeymuie nowy proiekt. Odczytanie redakcyi rozdziału tego, porównanie iego z postanowieniami Rządowemi, a nadewszystko przepis względem sposobu oszacowania własności prywatnéy i dodany warunek, że Rząd powinien zapłacić właścicielowi prywatnemu za odstąpioną własność 5. część ceny wyżéy nad tę, iaką detaxatorowie ustanowili, przekona łatwo każdego o użyteczności danych tam przepisów i o uroczystym zabezpieczeniu własności prywatnéy.

Rozdział LXIV. O przyaresztowaniu osobistym dłużnika.

Redakcya rozdziału tego zgodna iest z art. 780. aż do 805. włącznie P. F; i następuiące tylko obeymuie zmiany, to iest: że niedozwala aresztować osobiście dłużnika w cudzych mieszkaniach, że oznacza pewną ilość pieniężną, którą wierzyciel aresztuiący dłużnika złożyć powinien na iego w areszcie utrzymanie, że dłużnik aresztowany może dla ciężkiéy choroby otrzymać tymczasowe uwolnienie z aresztu, że spory wynikaiące z przyaresztowania należą także do Sądu gminnego w przypadkach, w których Sąd tenże roztrzygać ie iest właściwym, co zbliża sprawiedliwość uboższym mieszkańcom. Nakoniec że dłużnik za dług ieden nie może siedzieć w areszcie dłużéy iak lat 3.

Rozdział LXV. O szybkim rozsądzeniu sporów nagłych i z exekucyi wynikaiących.

Redakcya rozdziału tego wchodzi w mieysce art. 806 do 811. włącznie P. F. Postępowanie dotychczasowe przy roztrzyganiu sporów nagłych i z exekucyi wynikaiących zwane (*en referé*) a podług Procedury Francuzkiéy oddane tylko iednemu Sędziemu, ile było uciążliwe i obszerne pole do arbitralności przy exekucyach Sądowych otwieraiące, nauczyło doświadczenie. Proiekt nowy prostuie wszystkie te niedogodności i stanowi że spory wszystkie podobnego rodzaiu roztrzygane bydź powinny w Sądzie pełnym kollegialnie, co ubezpiecza wymiar sprawiedliwości, daie oraz potrzebne przepisy względem potrzebnego w tym względzie pośpiechu. Odczytanie redakcyi rozdziału tego dowiedzie potrzebę i użyteczność tam wskazanego skróconego postępowania.

CZĘŚĆ TRZECIA.

Rozmaite postępowania i przepisy.

Księga I.

Rozdział LXVI. O oświaiadczeniu przez dłużnika chęci uiszczenia się wierzycielowi.

Redakcya iego zgodna iest z art. 812 do 815. włącznie P. F. z potrzebnym iéy tylko zastósowaniem do nowego Sądownictwa konstytucyinego i do przedmiotów, iakie każdemu nowemu Sądowi I. Instancyi są do sądzenia właściwe.

Rozdział LXVII. *O prawie właścicieli do zaięcia ruchomości Dzierżawcy.*

Redakcya iego zgodna iest z art. 809, 820, 821, 824 i 825. z temi tylko iedynie dodatkami: że właściciel zaymuiący w ciągu dni 15. powinien usprawiedliwić ważność swego zaięcia i w terminie z pozwu przypadaiącym powinien wpis opłacić, co zagradza doświadczanym dotąd nadużyciom z niesłusznego, a nawet niepopieranego zaięcia wynikaiącym, od którego strona przeciwna chcąc się uwolnić musiała długi spór o własnym koszcie ponosić, i że spór wynikaiący z takowego zaięcia należy pod rozpoznanie Sądu gminnego, ieżeli się tyczy domu lub innéy nieruchomości nienależącéy do hypoteki dóbr ziemskiéy, co zbliża i ułatwia sprawiedliwość uboższym kraiu mieszkańcom.

Rozdział LXVIII. *O zaięciu ruchomości dłużnika niemieyscowego.*

Redakcya rozdziału tego zgadza się z art. 822 do 825. włącznie P. F. i te tylko zawiera zmiany, że wierzycielowi nie maiącemu dokumentu nie iest wolno uskutecznić zaięcia tego inaczéy iak tylko za pozwoleniem Sądu i za złożeniem kaucyi, i że iest dany iasny przepis na to, iaki dłużnik uważa się za niemieyscowego, którego to przepisu brak otwierał dotąd pole do niesłusznych zaięciów i prześladowań i do zgęszczonych a kosztownych sporów, nakoniec że przepisy tu dane zastósowane są także do Sądu gminnego w przedmiotach mu właściwych.

Rozdział LXIX. *O zaięciu ruchomosci końcem ich odzyskania.*

Redakcya iego zgodna iest z art. 826 do 831. włącznie P. F. Zmiany wniéy te tylko są: że zaymuiący w dni 15. powinien usprawiedliwić ważność zaięcia i w terminie z pozwu upływaiącym wpis opłacić pod upadkiem zaięcia, a to dla zagrodzenia nadużyciom, o których się w rozdziale LXVII. mówilo i że równie postępowanie tu wskazane, zastósowane iest do Sądu gminnego w przedmiotach, które mu są właściwe.

Rozdział LXX. O zaięciu nieruchomości sporney, końcem iéy odzyskania.

Redakcya rozdziału tego iest nowa. Brak w Procedurze Francuzkiéy przepisów materyi téy tyczących się wskazał potrzebę onychże a to stósownie do art. 1961 do 1963 włącznie kodexu cywilnego. Odczytanie zawartych w rozdziale tym przepisów i porównanie ich z dopiero cytowanemi artykułami k. c. dowiedzie ich potrzebę i użyteczność.

Rozdział LXXI. O środkach do utrzymania wypisu lub kopii iakowego aktu.

Redakcya iego zgodna iest z art. 839. do 858 włącznie P. F. skrócona tu iest tylko formalność w udaniu się do Sądu z skargą przeciwko urzędnikowi aktowemu i z proźbą o wydanie wypisu lub kopii aktu. Odczytanie redakcyi rozdziału tego przekona o ile są skrócone w téy mierze postępowania przepisy.

Rozdział LXXII. O wydaniu dokumentu prywatnego przez stronę, tudzież o dokumentach prywatnych zgubionych lub zepsutych.

Redakcya rozdziału tego iest nowa, zastósowana z procedury Austryackiéy; odczytanie iéy przekona o potrzebie i użyteczności tam zawartych przepisów, których w obowięzuiącéy dziś procedurze Francuzkiéy brakuie.

Rozdział LXXIII. *O przepisach tyczących się dóbr, które należą do osób nieobecnych.*

Redakcya iego zgodna iest z art. 859 i 860 P. F. z skroceniem niektórych formalności i z zastósowaniem iéy do Sądu gminnego co do dóbr, które nienależą do hypoteki ziemskiéy.

Rozdział LXXIV. *O umocowaniu niewiasty zamężnéy.*

Redakcya iego zgadza się z art. 861 do 864. włącznie P. F. z sprostowaniem tylko niektórych formalności i z zastósowaniem ich do Sądu gminnego w przedmiotach iemu właściwych w celu zbliżenia drogi Sądowéy uboższym mieszkańcom.

Rozdział LXXV. *O oddzieleniu maiątku.*

Redakcya iego zgadza się z art. 865 do 874 włącznie P. F. prostuie tylko i skraca niektóre formalności i zastósowana iest do nowego sądownictwa Konstytucyinego przez wzgląd na rodzay i gatunek maiątku.

Roz-

Rozdział LXXVI. *O separacyi osobistéy.*

Redakcya iego zgodna iest z art. 875 do 880. włącznie P. F.

Rozdział LXXVII. *O uchwałach rady familiynéy.*

Redakcya iego zgodna iest z art. 884 do 889. włącznie P. F. z zastósowaniem iéy do Sądownictwa konstytucyinego, a w szczególności także do Sądu gminnego, w celu zbliżenia niekosztownéy drogi Sądowéy uboższym kraiu mieszkańcom.

Rozdział LXXVIII. *O pozbawieniu własnéy woli.*

Redakcya iego zgodna iest z art. 890 do 897. włącznie P. F. z zastósowaniem iéy do Sądownictwa konstytucyinego i tą tylko zmianą: że ieżeli osoba, przeciwko któréy żądaneby było pozbawienie własnéy woli, w zupełnéy iest niedołężności umysłu, powinien bydź iéy do obrony sprawy dodany obrońca z urzędu.

Rozdział LXXIX. *O dobrodzieystwie ustąpienia maiątku.*

Redakcya iego zgodna iest z art. 898 do 906. włącznie P. F.

K s i ę g a II.

Rozdział LXXX. *o opieczętowaniu po śmierci.*

Redakcya iego zgodna iest z art. 907 do 925. P. F. z następniącemi tylko zmianami, to iest: że po osobach wszystkich, które zmarły w miastach tych gdzie sąd gminny zasiada, opieczętowanie zrobią Sędziowie gminni. Sędziowie zaś ziazdowi po osobach zmarłych w innych miastach i wsiach, a które są właścicielami dóbr ziemskich, albo też duchownemi, officyerami, cudzoziemcami lub urzędnikami. Burmistrze zaś i Wóyci zrobią opieczętowanie po wszystkich innych osobach, które w innych miastach, albo po wsiach zmarły, a które do rzędu wyżéy wymienionych osób nie należą. Daléy daią tu się nowe przepisy co do zabezpieczenia własności kościelnéy przy opieczętowaniu po osobie duchownéy, oraz własności woyskowéy przy opieczętowaniu po osobie woyskowéy, niemniéy własności aktów Rządowych, albo Sądowych przy opieczętowaniu Urzędnika. Stanowi także nowa redakcya, aby rzeczy znalezionych przy opieczętowaniu ustanowiony dozorca był odpowiedzialny, aby testamenta uboższych mieszkańców były składane i publikowane w Sądzie gminnym, co skraca kosztowną teraz dla ni h Sądową drogę. Dosyć iest odczytać redakcyą tego rozdziału, aby się przekonać, o ile są skrócone, sprostowane i zastósowane do kraiu i sądownictwa konstytucyinego tam zawarte przepisy.

Rozdział LXXXI. *O oppozycyach przy opieczętowaniu.*

Redakcya iego zgodna iest z art. 926 i 927. P. F.

Rozdział LXXXII. *O odięciu pieczęci.*

Redakcya iego zgodna iest z art. 928 do 940. włącznie Procedury Francuzkiéy z tą tylko zmianą: że do zastąpienia sukcessorów nieobecnych będą przybrani do assystencyi dway mieyscowi świadkowie, zamiast Notaryuszów, których wzywanie i sprowadzanie było dotąd nader kosztowne. Odczytanie redakcyi nowéy przekona, o ile iest tam sprostowane postępowanie.

Rozdział LXXXIII. *O inwentarzu spadku.*

Redakcya iego zgodna iest z art. 941 do 944. P. F. następuiące tylko obeymuie zmiany, to iest: że Urzędnik opieczętowanie robiący spisze także inwentarz spadku. W miastach zaś tych, gdzie są kancellarye aktowe spisać go może Urzędnik aktowy, że do zastąpienia sukcessorów nieobecnych użyci bydź powinni świadkowie, nie zaś Notaryusze, co dotąd sprawiało wielki koszt, że papiery przy opieczętowaniu znalezione, te tylko powinny wchodzić do inwentarza, które się tyczą stanu czynnego lub biernego maiątku, co skraca długie i kosztowne dziś spisywanie inwentarzów, że nakoniec w spadkach drobnych zostawionych po uboższych mieszkańcach niepotrzeba zachować ścisłych i dziś kosztownych formalności przy opieczętowaniu, odięciu pieczęci i przy inwentarzu, i że to wszystko skończyć się powinno na iedném krótkiém piśmie obeymuiącem spis pozostałego drobnego spadku, co wszystko krocie ubogich mieszkańców zabezpiecza od kosztów i od długich teraz uciążliwych z Procedury Francuzkiéy formalności.

Rozdział LXXXIV. *o Działach spadku.*

Redakcya iego wchodzi w mieysce art. 966 do 985. włącznie P. F. Ktokolwiek artykuły te przeczyta, choćby posiadał naukę prawa, przyzna, że ich nierozumie. Obok tego niech przeczyta nową rozdziału tego redakcyą, a tam się przekona o skróconych, sprostowanych z zastósowaniem do dawnych kraiowych zwyczaiów i do nowego sądownictwa konstytucyinego formalnościach. Dany tu iest także przepis: że przy dziale spadku drobnego po uboższych mieszkańcach pozostałego, niepotrzeba zachować ścisłych formalności, i że te skracaią się przez iedno tylko pismo, które Urzędnik inwentarz robiący sporządzi, a razem i natychmiast sukcessorów spadkiem bez kosztownéy dotąd drogi Sądowéy podzieli.

Rozdział LXXXV. *o Sprzedaży ruchomości spadkowych.*

Redakcya iego zgodna iest z art. 945 do 952 włącznie P. F. z zastósowaniem iéy tylko do Sądów konstytucyinych, a w szczególności

także do Sądów gminnych dla zbliżenia drogi Sądowéy ubogim mieszkańcom.

Rozdział LXXXVI. *o Sprzedaży dobr nieruchomych spadkowych.*

Redakcya i-go zgodna iest z art. 953 do 965. włącznie P. F. z podobnymże iak wyżéy i z téy samey przyczyny zastósowaniem iéy do Sądownictwa konstytucyinego, z znacznym skróceniem i pogodzeniem do zwyczaiów kraiowych licznych dotąd i kosztownych formalności używanych przy sprzedaży. Dosyć iest odczytać redakcyą rozdziału tego, aby się o téy prawdzie przekonać.

Rozdział LXXXVII. *o Dobrodzieystwie inwentarza.*

Rozdział LXXXVIII. *o Zrzeczeniu się wspólności lub spadku.*

Rozdział LXXXIX. *o Kuratorze spadku wakuiącego.*

Redakcya tych 3. rozdziałów zgodna iest z art. 986 aż do 1002 P. F. z potrzebnym tylko iéy zastósowaniem do zasad przyiętych w rozdziale LXXX. *o opieczętowaniu* i do Sądownictwa konstytucyinego, a w szczególności także do Sądu gminnego dla ochronienia ubogich mieszkańców od kosztownego i rozwlekłego dziś doświadczanego postępowania Sądowego.

K s i ę g a III.

Rozdział XC. *o Sądach polubownych.*

Redakcya rozdziału tego zgadza się z art. 1003 do 1028. P. F. z następuiącemi tylko zmianami, to iest: że akt kompromissu zapisany bydź powinien na nieparzystą liczbę Sędziów, że wolno iest zapisać się na kompromiss w sprawie wiszącéy w Trybunale naywyższym i zrzec się drogi odwołania do niego, że ieżeliby każdy z wybranych Sędziów był różnego od innych zdania, nie stanowią żadnego wyroku, że w przedmiotach właściwych do sądzenia Sądowi gminnemu albo handlowemu, Sądy też upoważnione są do opatrzenia wyroku polubownego nakazem exekucyinym, że spory wynikaiące z exekucyi wyroku polubownego należą do tychże Sądów właściwych z względu na przedmiot sprawy, że ieżeli wyrok polubowny zgodny będzie z wyrokiem I. Instancyi, nie będzie wolno od niego się odwołać. Że nakoniec odwołać się drogą kassacyi wolno iest tylko przeciwko wyrokowi polubownemu rozsądzaiącemu sprawę wiszącą w appellacyi i zgodnemu z wyrokiem I. Instancyi, oraz przeciwko wyrokowi appellacyinemu zapadłemu na skargę o restytucyą *in integrum* przeciw wyrokowi polubownemu zaniesioną, a osądzoną w I. i II. Instancyi.

Rozdział XCI. *o Sędziach.*

Redakcya iego iest nowa, obeymuie przepisy obowiązki i zakazy dla Sędziów. Dosyć iest ią odczytać, aby się przeświadczyć o potrzebie i użyteczności tychże przepisów.

Rozdział XCII. *o Obrońcach Sądowych.*

Redakcya iego iest nowa, obeymuie przepisy, obowiązki i zakazy tyczące się obrońców. Wskazuie dla nich prawidła ubezpieczaiące rzetelną i pewną w sprawach im powierzonych obronę, stanowi odpowiedzialność i kary za zaniedbanie przez nich przyiętych obowiązków i zrządzoną szkodę stronie. Nakoniec postanawia ścisłą kontrollę Sądową upewniaiącą strony względem wiernego wypełnienia obowiązków obrońcy. Dosyć iest odczytać redakcyą tego rozdziału, aby się przekonać o użyteczności tam zawartych, a dotąd brakuiących przepisów.

Rozdział XCIII. *Urządzenia i przepisy ogólne.*

Redakcya iego zgadza się z art. 1029 do 1042. włącznie P. F. z tym nowym szczególnym przepisem, że wolno iest każdéy stronie we wszystkich Sądach i Trybunałach konstytucyinych stawać i bronić się osobiście bez assystencyi nawet obrońcy, byleby obrała sobie zamieszkanie do sprawy w mieyscu tym, gdzie Sąd lub Trybunał zasiada. Jest tu także nowy przepis względem wręczania osobom woyskowym wszelakich aktów tyczących się postępowania Sądowego i względem ich zamieszkania. Nakoniec postanawia się tu, że kodex niniéyszy postępowania cywilnego zacznie mieć moc obowiązuiącą z dniem 1. Lipca r. 1821. Naostatek wymienione tu są przedmioty i spory administracyine, które się wyłączaią z pod sądownictwa cywilnego.

Rozdział XCIV. *Ustawa przechodnia.*

Redakcya iéy iest nowa, obeymuie przepisy i wskazuie drogę podług któréy sprawy w dotychczasowych Sądach i Trybunałach rozpoczęte i wiszące, przeprowadzone bydź maią do nowych Sądów i Trybunałów konstytucyinych. Oprócz tego ogranicza się tu dla Prokuratoryi Jeneralnéy w sprawach tyczących się własności publicznych wolność żądania dilacyi która tylko do 1. Stycznia r. 1826 służyć będzie, kiedy przeciwnie na mocy dotychczasowych postanowień Rządowych wolność ta dozwolona iest Prokuratoryi daleko rozciągléy i bez ograniczenia czasu.

W końcu rysu tego nadmienia się tu, że w nowym proiekcie dwie

tylko

tylko materye w obowiązuiącéy dziś Procedurze Francuzkiéy znayduią-ce się nie są domieszczone.

1wsza. *O interrogatoryach tyczących się iakowych faktów sprawy lub punktów* (o któréy w tytule XV. księgi I. części I. Procedury Francuzkiéy iest mowa) a to dla tego, że proiekt nowy uznał za rzecz nieprzyzwoitą, aby z strony saméy powodowéy lub pozwanéy wyprowadzona była inkwizycya względem czynów sprawy, które iedna przeciwko drugiéy sama wnosić i dowodzić powinna.

2ga. *O puszczeniu na licytacyą dóbr po nastąpionéy iuż dobrowolnéy sprzedaży* (o czém w tytule IV. księgi I. części II. P. F. iest mowa;) a to dla tego, że postępowanie materyi téy tyczące się, na mocy prawa Seymowego hypotecznego w roku 1818 uchwalonego zniesionym zostało,

---

Naostatek nadmienia się tu, że oprócz zmian i dodatków tych, które w proiekcie nowym Procedury Cywilnéy poczynione, a w rysie nanieyszym wyżéy wyszczególnione są, wszystkie inne przepisy postępowania cywilnego w Procedurze Francuzkiéy znayduiące się, do nowego proiektu bez zmiany z zastósowaniem tylko ich redakcyi do nowego Sądownictwa konstytucyinego i z zrozumialszém wysłowieniem przeniesionemi zostały.

Przedstawienie

przez wyznaczonego Redaktora proiektu do kodexu postępowania sądowego cywilnego Królestwa Polskiego, przy złożonym planie tegoż proiektu podane.

Plan proiektu do kodexu cywilnego Królestwa Polskiego przez oddzielnego Redaktora tegoż proiektu Sędziego Trybunału Naywyższego JW. Bieńkowskiego iuż poprzednio złożony, mówi:

W części I. O prawach i obowiązkach osób.

W części II. O rzeczach, o ich podziale i o prawach rzeczowych.

W części III. O sposobach nabycia praw osobistych do rzeczy i do czynów osobistych.

Aby pozyskać nabycie powyższych praw, potrzeba mieć na to dowody, a te zasadzać się tylko mogą na pewnych i iednostaynych postępowania prawnego przepisach i formach. W drodze zaś nabywania tych wszystkich praw, i z powodu ich nabycia wynikaią i wynikać będą między mieszkańcami Królestwa sprawy, to iest processa cywilne, ktore rozstrzygać i sądzić, należy tylko do Sądów i Trybunałów Cywilnych.

Konstytucya Królestwa Polskiego w tytule V. ustanowiła następuiące rodzaie i stopnie Sądów Cywilnych, i Trybunałów.

Nayprzód. W artykułach 144 i 145 ustanowiła *Sędziów Pokoiu* dla wszystkich klass mieszkańców, do poprzedniego iednania spraw, które do Sądów I. Instancyi Cywilnych wnosić się maią.

Powtóre. W artykule 146 postanowiła Sąd I. Instancyi gminny i mieyski *Cywilnym* zwany, do sądzenia spraw 500 złotych polskich nieprzechodzących.

Potrzecie. W artykule 147 postanowiła w każdém Woiewództwie kilka Sądów I. Instancyi *Sądami Ziemskiemi* i *Sądami Zjazdowemi* zwanych, do sądzenia spraw 500 zł. polsk. przechodzących.

Poczwarte. W artykule 148 postanowiła *Sądy Handlowe.*

Popiąte. W artykule 150 postanowiła w Królestwie naymniéy dwa *Trybunały Appellacyine* do przesądzania mocą II. Instancyi spraw sądzonych przez Sądy I. Instancyi.

Poszóste. W artykule 151. postanowiła *Trynunał Naywyższy* na całe Królestwo w Warszawie, do sądzenia wszelkich spraw mocą ostatniéy Instancyi. Kodex zatym postępowania sądowego cywilnego Królestwa Polskiego, powinien oznaczyć pewne i iednostayne w postępowaniu sądowém przepisy.

Pomiędzy zaś temi są:

Jedne te, podług których strony iuż to z processami swemi spornemi, iuż też z wszelakiemi innemi żądaniami do wszystkich powyższych Sądów i Trybunałów przychodzące postępować powinny;

Drugie te, do których Sądy i Trybunały powyższe w rozsądzaniu processów i rozwięzywaniu wszelakich żądań stosować się muszą.

Inne nakoniec te, które przez poiedynczych Urzędników Sądowych, czyli to w drodze exekucyi wyroków sądowych, czyli też w różnych innych przypadkach prawem oznaczonych, czyli w reszcie przy sporządzaniu wszelakiego rodzaiu czynności urzędowych zachowane bydź maią.

Redaktor więc niżéy podpisany postanowieniem JO. Xięcia Namiestnika Królewskiego w dniu 20. Sierpnia r. 1818 wydaném do Redakcyi proiektu kodexu tegoż postępowania sądowego cywilnego wyznaczony, nasamprzód następuiący plan do tegoż proiektu przedstawia.

Działo się w Warszawie dnia 15. miesiąca Maia roku 1819.

Jan Nepomucen WOLICKI

Sędzia Trybunału Naywyż.

Redaktor.